

VANDRERUTER HISTORISKE

Et samarbeid mellom
Den Norske Turistforening og Riksantikvaren

I uminnelige tider har det vært ferdsel både til lands og til vanns i vårt langstrakte land: over fjellvidder og breer, langs skogstrekninger og på sjøen – mellom bygder, grender, byer og gårder. Mange av de gamle rutene har for lengst forsvunnet, men det finnes fortsatt synlige veifar og mangfoldige kulturminner i landskapet.

Historiske vandreruter
– mer enn 600 kilometer
med rikere turopplevelser!

De Historiske vandrerutene
finnes som turforslag på
UT.no, og historisk informasjon
om rutene er publisert på
Lokalhistoriewiki.no.

Alle kilometerangivelser
og kartintegninger på de
følgende sidene er omtrentlige.
Se UT.no for detaljert tur-
informasjon om rutene.

HVA ER EN HISTORISK
VANDRERUTE?

Historiske vandreruter er turruter som går langs gamle stier eller veifar hvor det har vært ferdsel i tidligere tider. De utvalgte rutene gir deg flotte friluftsopplevelser i kombinasjon med spennende kulturarv.

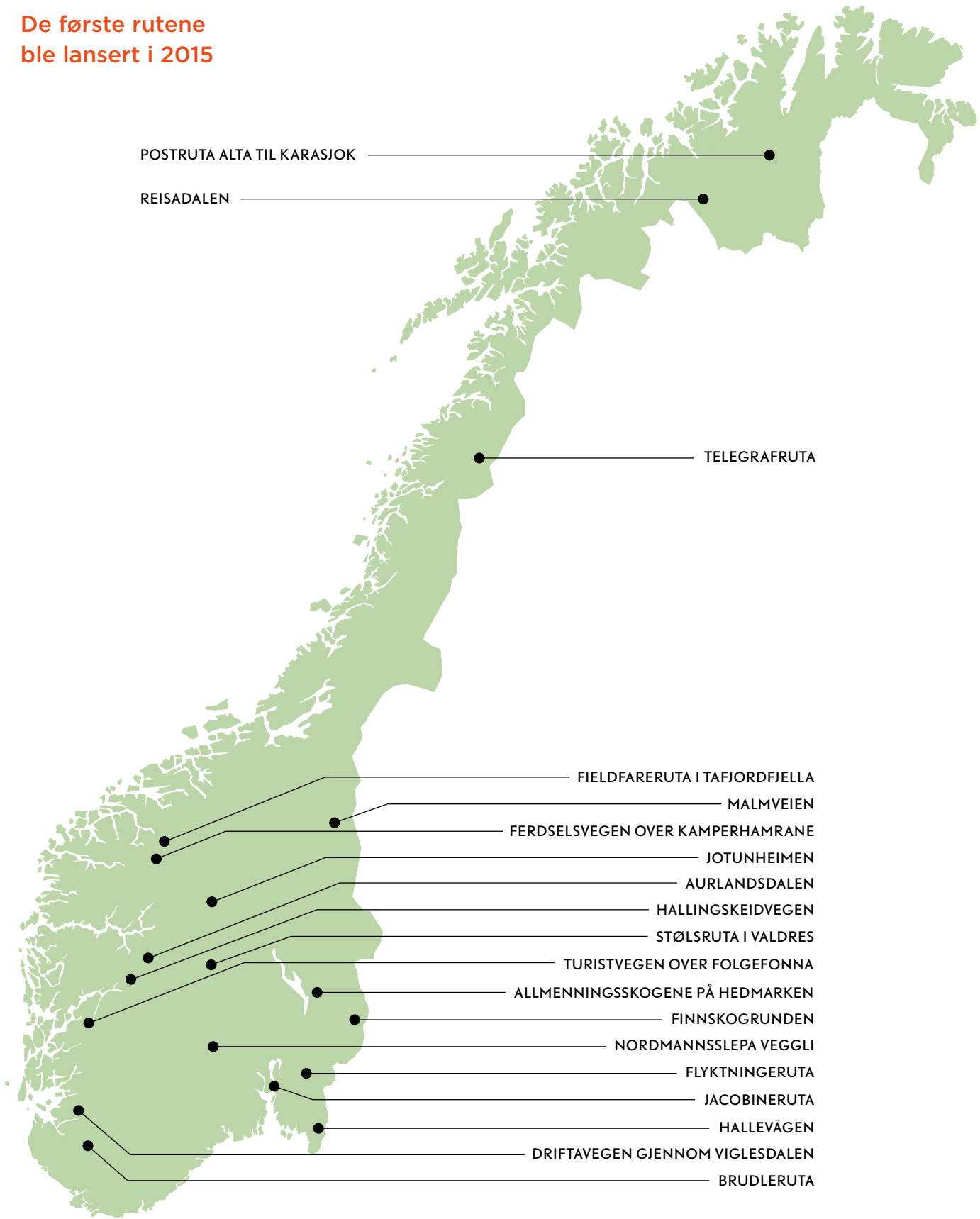
En tur langs en Historisk vandrerute varer ofte fra én til fem dager, og det er mulig å overnatte i DNT-hytter eller andre overnattingssteder underveis. Rutene, som er godt merket og skiltet, er knyttet til et bestemt historisk tema. Langs rutene er det mange ulike kulturminner, og turgåere skal før og under turen kunne lære om rutas opprinnelse og historie.

I arbeidet med rutene har både kjente og glemte historier og kulturminner blitt samlet inn og gjort tilgjengelig på informasjonstavler. I tillegg kan man lære om kulturminner og andre severdigheter underveis på Riksantikvarens Kulturminnesøk, Lokalhistoriewiki og på UT.no.

SAMARBEID

Historiske vandreruter er et samarbeid mellom DNT og Riksantikvaren. Prosjektet er støttet av Sparebankstiftelsen DNB og Miljødirektoratet, og alle rutene er realisert i samarbeid med lokale turistforeninger og andre organisasjoner.

De første rutene
ble lansert i 2015

For the short version in English, see the back pages

Tømmerfløtere med fløterhaker,
Malungen i Allmenningsskogene
på Hedmarken, 1923

**Riksantikvaren og Den Norske
Turistforening har en felles interesse
i å ta vare på kulturarven i friluftslivet.
Derfor samarbeider vi om Historiske
vandrерuter.**

Til alle tider har det vært ferdsel både til lands og til vanns i vårt langstrakte land: over fjellvidder og breer, langs skogstrekninger og på sjøen – mellom bygder, grender, byer og gårder. Mange av de gamle rutene har for lengst forsvunnet, men det finnes fortsatt synlige veifar og et mangfold av kulturminner i landskapet.

Å kunne kjenne igjen spor etter de som i tidligere tider har brukt våre turstier og veier gir en rikere turopplevelse. Kulturminnene og historiene skaper forståelse og undring, og de inspirerer til å la tankene fly.

De historiske vandrерutene er geografisk spredt over hele landet, og de forteller hver sin historie om Norge: Malmveien viser hvordan gruvedriften påvirket landskapet i milevis rundt Røros. Hallevägen fra Ed til Halden er fortellingen om den gang Halden var en mektig storby i Norden og åsted for mange viktige historiske begivenheter. Andre ruter forteller om krigsmotstand og flukt, og flere ruter viser hvordan vandring i fjellet har vært både nytteferdsel og rekreasjon gjennom tidene.

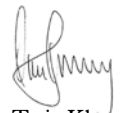
Riksantikvaren og Den Norske Turistforening har en felles interesse i å ta vare på kulturarven i friluftslivet. Derfor samarbeider vi om Historiske vandrерuter. Vi har fått tilskudd til etablering og markedsføring av rutene fra Miljødirektoratet og Sparebankstiftelsen DNB.

Vi ønsker at mange vil bruke dette heftet som inspirasjon når årets tur planlegges, og at dere sender en vennlig tanke til alle dem som gjør frivillig arbeid for at du og jeg kan ferdes på merkete og ryddete stier.

Du finner detaljerte turforslag for alle rutene på UT.no, inkludert informasjon om kulturminner underveis.

GOD TUR!

Oslo, november 2024

Dag Terje Klarp Solvang
Generalsekretær
Den Norske Turistforening

Hanna Geiran
Riksantikvar

POSTRUTA OVER FINNMARKSVIDDA

Finnmark fikk sin første faste postgang da det ble etablert postrute mellom Trondheim og Vadsø i 1663. Postruta over Finnmarksvidda var del av et postrutenett med samiske postbud.

I 1663 ble postruta mellom Trondhjem og Vadsø etablert. Mye av ruta gikk til sjøs, men enkelte steder måtte man ty til fots og i 1813 ble postruta mellom Alta og Karasjok offisielt opprettet, og da amtmannen flyttet til Altagård i 1740 ble Alta et viktig knutepunkt for postgangen i Nord-Norge. Postruta over Finnmarksvidda var ikke én lineær rute, men en del av et postrutenett som har variert med type transport, vær, flom og forflytning av mennesker. Både post, embetsmenn og lokalbefolkning ble loset over vidda av samiske kjentmenn og postbud, såkalte postombærere. Jobben var et yrke utsatt for vær, føre, ran og annen risiko, uten at man nødvendigvis kunne regne med hjelp om uhellet skulle være ute.

Langs postrutenettet ble det etablert ødestuer, postgammer, poststuer og fjellstuer. Noen av disse finner vi igjen fortsatt på vidda. Langs det som nå er den historiske vandreruta lå det en poststue i Bojobæski. Der er det nå en overnattingshytta, som ble i nåværende form ble bygget av Alta og omegn turlag i 1989.

TUREN

Startpunktet til den historiske vandreruta er i furuskogen i Østerelvvalen, øverst i Tverrelvdalen. Her kan du lære historien om skiferdrift og seterdrift, før du kommer opp på vidda og får utsyn. Terrenget er lettgått, men betegnes som krevende med til dels lange etapper og behovet for å bære med seg mat og telt. Etter hvert ser du de karakteristiske fjellene Gaisene mot Porsanger og skimter Finnmarks største innsjø Iesjávri. Turens høyeste punkt er på 600 meter. Etter siste overnatting på Ravnastua, bærer det igjen ned i furuskogen og et rikt område for kulturminner i Ássebákti.

Du kan overnatte på Alta og omegn turlags hytter ved Reinbukkerv på Repfjellet og i Bojobæski øverst i Stabbursdalen, og på statens fjellstue, Ravnastua.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: 93 km
VARIGHET: 5 dager
GRADERING: Krevende+
SESONG: Sommer og høst

ETAPPER

DAG 1: Østerelvvalen - Reinbukkervhytta 15 km
DAG 2: Reinbukkervhytta - Bojobæskihytta 16 km
DAG 3: Bojobæskihytta - Stiippanávzi 28 km
DAG 4: Stiippanávzi - Ravnastua 18 km
DAG 5: Ravnastua - Ássebákti 16 km

OVERNATTINGSSTEDER

Reinbukkervhytta (ubetjent DNT-hytte),
Bojobæskihytta (ubetjent DNT-hytte),
Ravnastua (betjent fjellstue)

RUTE-EIER

Alta og omegn turlag

Se [UT.no](https://www.UT.no) for mer informasjon.

HISTORISK VANDRERUTE REISADALEN

I flere tusen år har mennesker beveget seg gjennom øvre Reisadalen, både til fots og i elvene. Bruk og ferdsl har etterlatt både synlige og usynlige spor i landskapet i form av stedsnavn, historier og kulturminner.

Historisk vandrerrute Reisadalen går fra Saraelv, langs Reisaelvas bredder, og helt til elvas kilde ved Reisavannet/Ráisjávri i Nordreisa kommune.

Mesteparten av ruta går gjennom Reisa nasjonalpark og Reisadalen – en dal som har vært, og fortsatt er, viktig for den fastboende kvenske, samiske og norske befolkningen, men også for reindrifts-samene. Reinens vandring mellom innland og kyst har i alle tider vært en viktig ressurs for menneskene i dette området.

Øvre del av Reisadalen har vært et populært utfartsområde for turister og laksefiskere i mer enn 100 år. Landskapet, med den trange dalen og sine mange små og store fossefall, har fasinert og inspirert besøkende fra nært og fjernt gjennom alle tider.

Nedre del av Reisadalen ble i hovedsak bosatt på 1700-tallet/begynnelsen av 1800-tallet. På 1700-tallet begynte også en større kvensk innflytting fra Nord-Finland og Tornedalen til området. Kvensk var dagligspråket på mange av gårdene, noe som gjenspeiles i de mange kvenske stedsnavnene.

Området den historiske vandrerruta går gjennom, var en viktig ressurs for de fastboende i forbindelse med tjære-produksjon, utmarksslåtter, skogbruk, jakt, fangst og fiske, selv om gårdsbosetningen ofte lå langt unna.

TUREN

Ruta som utgjør Historisk vandrerrute i Reisadalen går fra veiens ende i Saraelv, langs Reisaelvas vestsider, krysser over til østsiden ved Nedrefoss, via Imofossen og over fjellet inn mot Finnmarksvidda ved Ráisjávri/Reisavann. Totalt utgjør dette i underkant av 60 km. Vandrerruta er flott å gå i begge retninger.

En kortere variant av turen går fra Saraelv - Øvre Kirkestilla til Sieimma, og tilbake, totalt ca. 22 km. Ved Sieimma finnes bergmalerier som er blant de eldste kjente sporene etter menneskets ferdsl i området.

Historisk vandrerrute Reisadalen utgjør den nordligste delen av den 800 km lange Nordkalottleden.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 60 km
VARIGHET: 3 dager
GRADERING: Ekstra krevende
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER

DAG 1: Saraelv/Ovi Raishiin – Sieimma 9 km
DAG 2: Sieimmastua – Nedrefosshytta 16 km
DAG 3: Nedrefosshytta – Reisavannhytta 30 km

OVERNATTINGSSTEDER

Saraelv (privat utleiehytte),
Ovi Raishiin/Nordkalottstua,
Sieimmastua (ulåst koie),
Nedrefosshytta (ubetjent DNT-hytte),
Imogammen (ulåst koie) ,
Luovdi/Luvdiid-gammen (ulåst koie),
Reisavannhytta (utleiehytte)

RUTE-EIER

Nord-Troms turlag
(Reisa nasjonalparkstyre)

Se UT.no for mer informasjon.

TELEGRAFRUTA

Telegrafruta følger den nå nedlagte telegraflinja over Saltfjellet, og er en vakker og lettgått turrute sommer som vinter.

Da telegraflinja ble anlagt i 1860-årene fikk den en enorm betydning for folk i Nordland. Nå ble det mulig å kommunisere med resten av landet, og det ble dessuten både enklere og tryggere å ferdes over fjellet når man kunne følge telegrafstolpene. I forbindelse med etablering av telegraflinja, ble telegrafstuene reist som husvær for oppsynsmenn og vedlikeholdsarbeidere.

Telegrafstuene var opprinnelig fem hytter som ble bygget i forbindelse med telegraflinja over Saltfjellet. De ble opprinnelig bygget for oppsynsmenn og arbeidere, men ble også tidlig benyttet av fotturister, fiskere og rallarer, samt – fra tid til annen – av Telegrafverkets høyere funksjonærer.

100 år etter at telegraflinja over Saltfjellet stod ferdig, ble den revet, men ennå i dag er det mange synlige kulturminner igjen i fjellet fra telegrafens tid. Mest karakteristisk er de 1000 stolpefundamentene av stein med 50-70 meters avstand som ble laget for å sikre at stolpene skulle stå stødig. Dette var en tid da dynamitten ikke var oppfunnet for å lage hull for disse. I dag benyttes to av de opprinnelige stuene som turisthytter

– Midtistua (mellom Nordre Bjøllåvatnet og Søre Bjøllåvatnet) som eies av Bodø og Omegns Turistforening, og Krukkistua (sør for Søre Bjøllåvatnet) som eies av DNT Rana og omegn.

TUREN

Telegrafruta er cirka seks mil lang, en fin fottur i lettgått fjellterreng på sommerstid, eller som skitur om vinteren. Underveis krysses polarsirkelen. Turen starter fra Bjøllånes i Rana, rett nordover langs den merkede ruta opp Tespdalen, videre over Tespfjellet og ned Bjøllådalen, og man kan treffe både tamrein, ville dyr og fugler. Her ligger den første av de restaurerte hyttene, Krukkistua, som ligger inne i. Ved Krukkistua er man inne i Saltfjellet og Svartisen Nasjonalpark. Derfra er det ca. fem kilometer videre til Saltfjellstua.

Neste etappe går først på vestsiden av Søre Bjøllåvatn, og videre nordover langs Bjøllåga og Nordre Bjøllåvatnet til Bjellåvasstua. Herfra er det 16 km, og ca. fem timers gange, nedover Saltalen til Russånes.

TURFAKTA
TYPE: Fottur, skitur
LENGDE: Ca. 60 km én vei
VARIGHET: 4 dager +
GRADERING: Middels +
SESONG: Hele året

ETAPPER
DAG 1: Bjøllånes - Krukkistua 26 km
DAG 2: Krukkistua - Midtistua 11 km
DAG 3: Midtistua - Bjellåvasstua 11 km
DAG 4: Bjellåvasstua - Russånes ca. 17 km

OVERNATTINGSSTEDER
Krukkistua, Saltfjellstua, Midtistua, Bjellåvasstua (ubetjente DNT-hytter)

RUTE-EIER
DNT Rana og omegn

Se UT.no for mer informasjon.

MALMVEIEN

På Malmveien fra Røros til Femundsmarka kan man se hvordan mange hundre års gruvedrift og annen menneskelig aktivitet har påvirket og endret landskapet.

Den historiske vandrerruta følger DNTs merkede sti fra Røros til Langen Gjestegård ved porten til Femundsmarka.

Den historiske vandrerruta går i et område av 4000 års menneskelig aktivitet. Fra steinbrukernes tid, til Røros Kobberverks bruk av området, til gårdbrukernes bruk av marka som attåtnæring, samisk tamreindrift, og – i det siste – områdets bruk til rekreasjon og fritid.

Stien går i sin helhet innenfor verdensarven Røros bergstad og Circumferensens grenser. Innenfor denne grensen, hadde Kobberverket rett til alle ressurser som mineraler, skog og vann. Den første delen av ruta går i grenseområdet til helt spesielle bergarter med rødbrune knauser og koller uten vegetasjon. I disse fjellene har det foregått en lite kjent, men likevel viktig gruvehistorie i Rørosområdet. De største forekomstene – og uttak av – krommalm i Norge har skjedd i Feragsfjella, Klettan og Rauhåmmåren. Gjennom det meste av turen befinner vi oss i Fæmund sijte (Femund reinbeitedistrikt. Her har flere sørsamiske familier vinterbeitet for reinen. Ruta går også gjennom Langtjønna landskapsvern-område – et særegent kulturlandskap

rikt på kulturminner fra blant annet fløtningsanlegget mellom innsjøene Femunden og Feragen, og kullproduksjonen og -transporten fra skogene i Femundsmarka.

TUREN

Malmveien starter midt i Røros (på plassen utenfor Smeltehytta, og ender opp på Langen gjestegård, ved Synnervika ved Femunden. Turen går i nydelig, lettgått terreng med flott utsyn mot Femundsmarka. Ikke glem å kaste et blikk tilbake på utsikten mot Røros! Første overnattingssted er den selvbetjente DNT-hytta Marenvollen. Dag to kan man overnatte i det eldste seterhuset på Fjølburøsta seter (tilrettelagt, selvbetjent DNT-overnattingssted). Det er ellers gode muligheter for overnatting både ved turstart og -slutt, på Røros og Langen gjestegård. I tillegg er det flere åpne buer i Langtjønna-området. Disse har enkel standard, men er populære raste- eller overnattingssteder for turgåere og kanopadlere.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 50 km
VARIGHET: 3 dager
GRADERING: Middels
SESONG: 1.6. – 15.10.

ETAPPER

DAG 1: Røros - Marenvollen ca. 18,5 km
DAG 2: Marenvollen - Fjølburøsta ca. 15 km
Dag 3: Fjølburøsta - Langen gjestegård ca. 16,5 km
(Ruta kan gås begge veier. Med bil, kan også etappene gås enkeltvis.)

OVERNATTINGSSTEDER

Marenvollen (selvbetjent DNT-hytte),
Fjølburøsta (selvbetjent DNT-hytte),
Langen gjestegård

RUTE-EIER

DNT Oslo og Omegn

Se UT.no for mer informasjon.

FIELDFARERUTA I TAFJORDFJELLA

I hjertet av Tafjordfjella ligger en liten «hytte» godt gjemt under en berghammer, hvor motstandsmennene Joachim Rønneberg, Birger Strømsheim og Olav Aarsæther lå i skjul fra våren 1944 til krigens slutt.

Motstandsmennene fra Kompani Linge skulle sabotere Raumabanen for å hindre tyskerne i å frakte tropper og forsyninger. De ble sluppet i fallskjerm i mars 1944 og bodde først i telt, deretter i Veltdalsbua, men da sommeren og fotturistene kom måtte de finne et nytt skjulested og bygde en hytte i skjul under en berghammer med restmaterialer fra demningen ved Veltdalsvatnet.

Da de ble sluppet ned i fjellet hadde de mat for tre måneder, og anmodninger om mer forsyninger fra England ble avslått. De måtte derfor gå fram og tilbake over fjellet for hente mat på Reindalseier, hvor det var drift om sommeren. Over tid fikk de tak i 45 kg klippfisk, 45 kg saltfisk, 75 kg mel, sukker og margarin derfra.

TUREN
Turen følger den gamle stien mellom Fieldfare-hytta og Reindalseier, gjennom Huldrekoppen, en idyllisk dal. For å unngå å bli sett, laget Rønneberg en alternativ rute høyt oppe i fjellsiden, kjent som «Rønneberggråsa». Denne ruten er T-merka etter Rønnebergs anvisninger, og Fieldfare-ruta følger denne stien den ene veien. Videre går man til Veltdalshytta hvor det anbefales å ligge to netter, så man kan bruke en dag på å besøke Fieldfarehytta og det lille museet i gamle Veltdalsbu. Gå gjerne også opp på Karitind, hvor man har god utsikt over området motstandsmennene brukte, bl.a. til Radiovatnet på veien til Pyttbua.

Fieldfarehytta raste sammen etter krigen, men ble gjenoppbygd på 1990-tallet og gitt til DNT Sunnmøre. Den er nå klassifisert som nødbu.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
ANTALL DAGER: 3-4
LENGDE: Ca 30 km
GRADERING: Krevende
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER
ETAPPE 1: Zakariasvatnet – Reindalseier
ETAPPE 2: Reindalseier – Fieldfarehytta/
Veltdalshytta om Rønneberggråsa
ETAPPE 3: Fieldfarehytta/Veltdalshytta –
Reindalseier/Zakariadammen om Nedre
Veltdalen

OVERNATTINGSSTEDER:
Reindalseier (betjent DNT-hytte),
Veltdalshytta (selvbetjent DNT-hytte,
Fieldfarehytta (nødbu)

RUTE-EIER
DNT Sunnmøre

Se UT.no for mer informasjon

FERDSELSVEGEN OVER KAMPERHAMRANE

Den gamle ferdselsveien over Kamperhamrane går østover fra Sunndalen i Oppstryn, og gjennom Rauddalen til setergrenda Framrusti i Skjåk.

Deler av ruta går over det bratte fjellpartiet Kamperhamrane som har gitt ruta navn. I den bratte fjellskråningen er det gamle oppmurte steintrapper, og på toppen møter man store siktevarder som har vist vei i mange hundre år.

Dokumenter fra Lom, fra så tidlig som 1400-tallet, beskriver veiene over fjellet til Sogn og Fjordane. Her finnes også detaljerte instruksjoner av hvilke gårder som hadde ansvar for vedlikehold av veiene, og «nedfrakting av lik». Ifølge Kong Sverres saga gikk en baglerflokk utsendt av biskop Nikolaus over Kamperhamrane allerede i 1197. Fra 1500-tallet, og fram til slutten av 1800-tallet, ble ruta opp Kamperhamrane brukt som drifteveg av driftekarer fra Sogn og Fjordane på vei til østlandsbygdene med storfe og småfe, eller med hest til fjordingsmarkedene i Gudbrandsdalen. Ikke sjelden var det også frierferder over fjellet – bygdebøker på begge sider av vannskillet bekrefter mange giftemål mellom stryninger og døler.

TUREN

Kamperhamrane er en krevende tur, men restaureringen av steintrappene i 2013 har gjort den mer overkommelig. De store siktevardene som viser veg er flere hundre år gamle, og noen har sågar egne navn.

Varden ”Håkon Adelstein” litt på østsiden av rutas høyeste punkt, viser vei over det glattskurte fjellet. Midt i landskapet ligger en stor stein som viser grensene mellom fylkene Sogn og Fjordane og Oppland, Skjåk og Stryn kommuner, og til inngangsporten til Breheimen nasjonalpark. Etter rundt tre mil – og nesten 1000 meter stigning – kommer den lille, selvbetjente DNT-hytta Skridulaupbu til syne i vestenden av Rauddalsvatnet. Er du heldig får du se villrein mens du er her (to stammer på flere hundre dyr holder til her, og på Skridulaupfjellet). Fra Skridulaupbu følger stien nordsiden av det mer enn én mil lange Rauddalsvatnet, frem til Raudbergshalsen i østenden. Når du er over Raudberget kan du nyte en flott utsikt til ”Sjomannsslettene” og Framrustsetra. Framrustsetra var den første destinasjonen for «fjordingene» som kom denne veien over fjellet. Det sies at Sjomannssletta har fått navnet sitt fra «de som kom fra sjøen» (sjø= sjo på Skjåk-dialekt) vestpå.

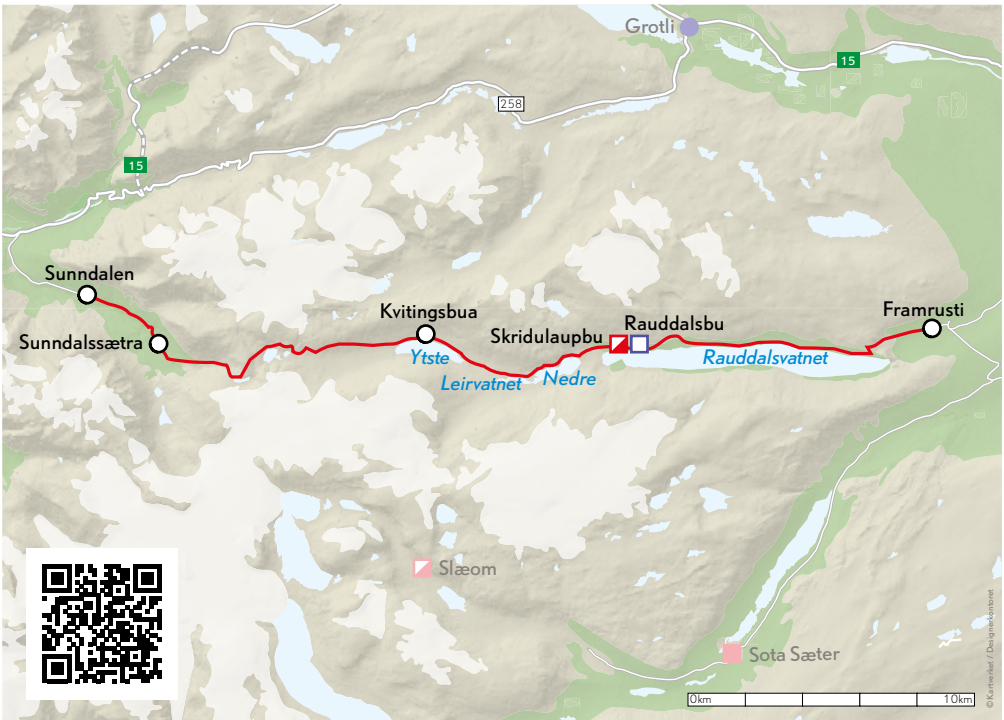
TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 35 km
VARIGHET: 2 dager +
GRADERING: Krevende +
SESONG: Sommer

ETAPPER
(P-plass Sunndalen til Sunndalssætra ca. 4 km)
DAG 1: Sunndalssætra - Rauddalsvann ca. 20 km
Dag 2: Rauddalsvann - Framrusti ca. 12 km (evt videre til Polfoss ca. 6 km)

OVERNATTINGSSTEDER
Sunndalssætra (privat, etter avtale),
Kvitingsbua (ulåst steinbu), Skridulaupbu (ubetjent DNT-hytte),

RUTE-EIER:
DNT Oslo og Omegn

Se UT.no for mer informasjon

HISTORISK VANDRERUTE JOTUNHEIMEN

Fjellområdet som avgrenses av fjellsjøene Gjende og Bygdin i Jotunheimen er DNTs og norsk fjellturismes vugge. Området har inspirert pionérer innen friluftsliv, fjellsport, litteratur og musikk, og mange av dem har selv satt sine spor.

«Eg er som vel du veit, ein fjellets mann, og derfor dreg eg til fjells so tidt eg kan, å friska meg på fly og bratte bryn og sjå ikring meg alle store syn.»

Diktet «Pantebrev» av Aasmund Olavsson Vinje var Vinjes dokumentasjon og bidrag til opprettelsen av Turistforeningen i 1868 – senere Den Norske Turistforening (DNT) – og utviklingen av sti- og hytte-nettverket man kan følge i Jotunheimen den dag i dag. Fra Gjendesheim til Fondsbu via historiske turisthytter som Memurubu, Gjendebu og Torfinnsbu, går man i fotsporene til noen av de mest markante personlighetene i norsk fjell-historie. Etter å ha stiftet bekjentskap med Jo Gjende, Ibsens Peer Gynt, «Tre i Norge ved to av dem», Gjendine Slålien og Edvard Grieg, møter man igjen på Aasmund Olavsson Vinje i Fondsbu. Her skuer en steinbyste av språkpioneren ut over Bygdin og Jotunheimen. Noen av stiene her var de første som ble vardet av

Turistforeningen. Varden som markerer nedstigningen til Besseggen fra Veslefjell var den aller første som ble merket med rødmaling for at den lettere skulle sees i tåka.

TUREN

Historisk vandrerrute Jotunheimen er en krevende tur å gå. Høydeforskjellene er store, og både Bukkelägeret, Besseggen og stigningen fra/til Gjende via Svartdalen er bratte og vil for noen oppleves som ganske luftige. Til gjengjeld er det mulig å sende bagasjen sin med rutebåtene på Gjende og Bygdin, slik at man kan gå mesteparten av turen med kun dagstursekk.

Historisk vandrerrute Jotunheimen kan fint gås også som enkeltetapper, da alle turisthyttene underveis er mulige å nå med rutebåt på Gjende eller Bygdin – også disse med et historisk sus.

TURFAKTA

TYPE: Fottur

LENGDE: 60 km

VARIGHET: 4 dager

GRADERING: Krevende

SESONG: Juni, juli, august, september

ETAPPER

DAG 1: Gjendesheim – Memurubu 13 km

DAG 2: Memurubu – Gjendebu 10 km

DAG 3: Gjendebu – Torfinnsbu 15,5 km

DAG 4: Torfinnsbu – Fondsbu 22 km

OVERNATTINGSSTEDER

Gjendesheim (betjent DNT-hytte),

Memurubu (privat turisthytte),

Gjendebu (betjent DNT-hytte),

Torfinnsbu (selvbetjent DNT-hytte),

Fondsbu (betjent DNT-hytte)

RUTE-EIER

DNT Oslo og Omegn

Se UT.no for mer informasjon

AURLANDSDALEN

Den sagnomsuste Aurlandsdalen strekker seg fra Vassbygdi i Aurland på 80 meter over havet, til Geiteryggen på mer enn 1200 meter over havet ved vannskillet mot Hallingdal.

Veien gjennom Aurlandsdalen, fra Hol til Aurland, er én av mange ferdselsveier mellom Østlandet og Vestlandet. Dette sjeldent vakre og ville dalføret har høye fjell og rike beiteområder for bufe og villrein, og har i uminnelige tider hatt stor verdi for folk fra begge sider av fjellet. Så sent som i 1850 var det i alt ti gårdsbruk og husmannsplasser i Aurlandsdalen.

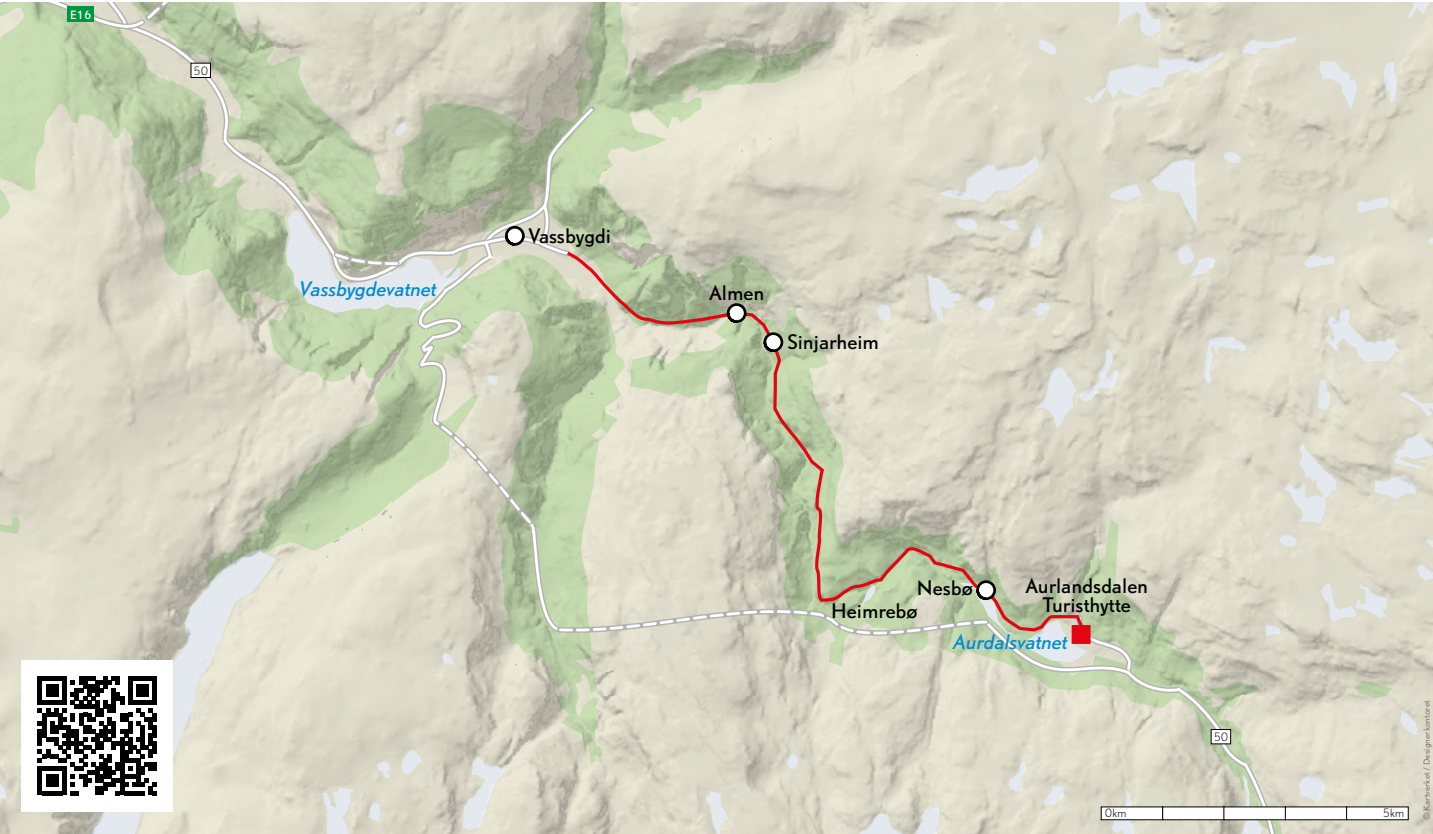
Mange naturelskere har skildret dalen, men den første kjente skildringen ga kunstneren Johannes Flintoe i 1819. Blant beskrivelsene av dalen, finnes historier om naturens villskap og vennlighet, folk og fe, trolldom og overtro, drapsmenn og fredløse, engelske lorder, flora og fauna, strevsomme likferder, og en hel del både morsomme og tragiske hendelser.

TUREN

Historisk vandrerute Aurlandsdalen er den neste delen av dalen, fra Østerbø 820 moh. til Vassbygdi – en dagsmarsj på 6-9 timer.

På strekningen merkes det lite til den store kraftutbyggingen som foregikk her på 1970/80-tallet. Stien går langs gjel og juv, på utsprengte hyller, og murer omkranset av mektige fjellformasjoner. Det anbefales å gå ned dalen, men mange mener at det er en vel så flott opplevelse å starte i Vassbygdi.

Underveis kan man ta en pust i bakken på gårdstunet til en av de fraflyttede gårdene Nesbø, Sinjarheim og Almen. På Sinjarheim er det servering i høysesongen. Her står husene slik de gjorde den gangen det var fastboende her. På veien finnes også tufter etter eldre bosetninger, og mange flotte jettegryter. Den største og mest særegne jettegryta er Vetla-Helvete mellom Heimrebø og Sinjarheim. De store fedriftene og kløvhestene er historie, men stien og broene er holdt i brukbar stand. I Vassbygdi finner du bussholdeplass, parkeringsplass, og et servicebygg med sanitæranlegg.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 18 km
VARIGHET: 6-9 timer
GRADERING: Krevende
SESONG: Sommer

ETAPPER
Dagstur

OVERNATTINGSSTEDER
Aurlandsdalen Turisthytte (betjent DNT-hytte), Sinjarheim (privat, etter avtale)

RUTE-EIER
DNT Oslo og Omegn

Se UT.no for mer informasjon.

HALLINGSKEIDVEGEN

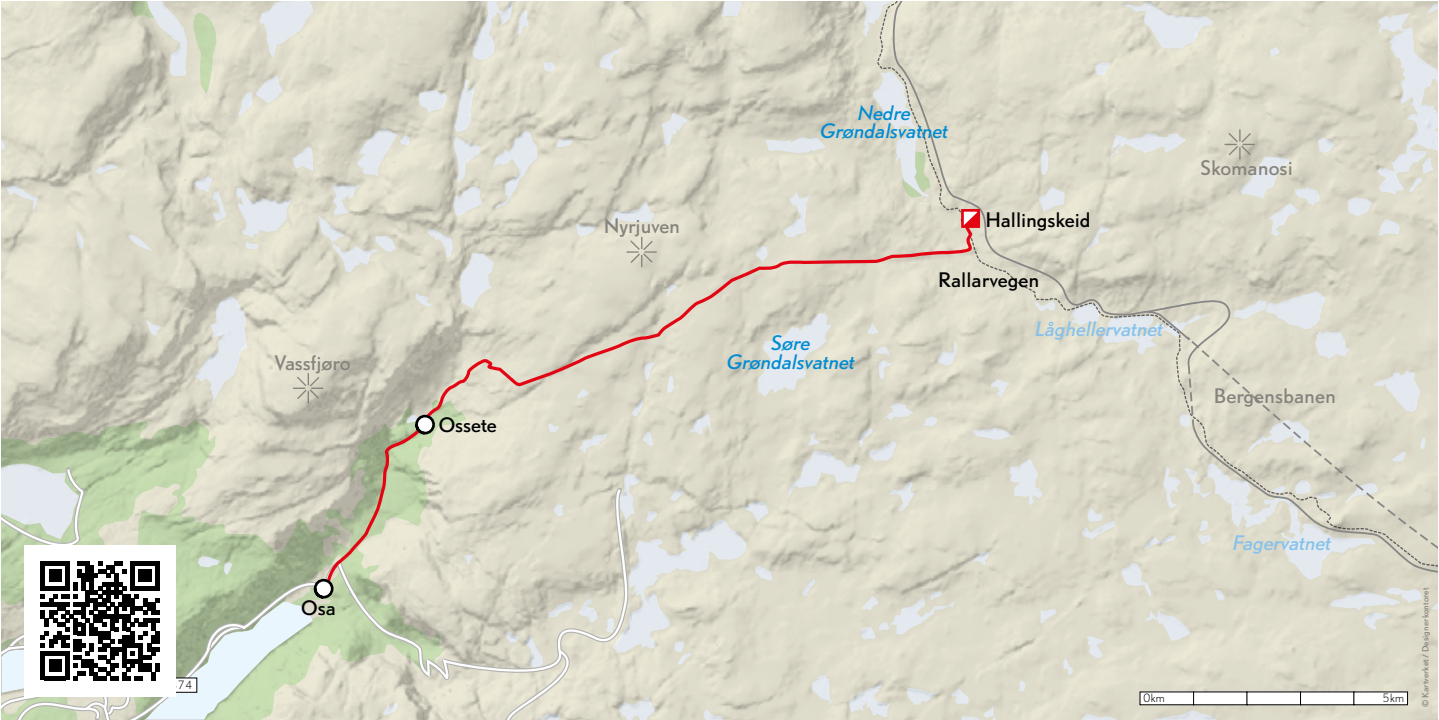
Hallingskeid var møteplass mellom øst og vest i tusenvis av år. Hallingskeidvegen fra Osa er en av de gamle ferdselsårene fra Osa-fjorden til markedsplassen på fjellet. I dag er stien et fredet kulturminne.

Veien fra Osa til Hallingskeid har vært brukt av bygdefolk og langveisfarende gjennom tusenvis av år. Arkeologiske funn ved fjorden og i høyfjellet, viser at området ble brukt av nomadiske jegerfolk allerede i steinalderen. Ved overgangen til jordbruks-samfunnet og bronsealderen finner vi tydelige tegn på at fjellet var en viktig del av næringsgrunnlaget, og fra middelalderen ble veien brukt i forbindelse med handel mellom øst og vest. Navnet «Hallingskeid» viser til et sted man møtte hallinger, altså folk fra Hallingdalen. I nyere tid har veien blant annet blitt brukt til transport av materiell i forbindelse med bygging av Bergensbanen. Veien er en av de korteste rutene mellom Sognefjorden og Hardangerfjorden, og er fortsatt i bruk av lokale bønder, i tillegg til stadig flere fotturister.

TUREN

Turen starter på god tursti og restaurerte steintrapper et godt stykke oppover fjell-siden mot seteren Ossete. Herfra er det grei sti og godt merka. Hallingskeidvegen er en bratt og krevende tur, men til gjengjeld blir utsikten bedre og bedre. På toppen møtes du av et goldt landskap som er preget av at det ikke er altfor lenge siden isen lå, og at mye av smeltinga har skjedd de siste årene. Enkelte år ligger det snø til langt ut på sommeren, men de høye var-dene viser vei. Øverst i Buadalen ser man jernbanelinja og Rallarvegen i det fjerne. Når man nærmer seg Måldåna ser man ut over slettene ved Hallingskeid hvor det i tidligere tider var møteplass, kappleik og handel. På Hallingskeid kan du overnatte på den romslige, selvbetjente DNT-hytta som stammer fra byggingen av Bergens-banen. Turen til Hallingskeid er en god-værstur, men sjekk værmelding og bruk kart og kompass.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 20 km
VARIGHET: 1 dag
GRADERING: Ekstra krevende
SESONG: Sommer

OVERNATTINGSSTEDER

Hallingskeid (selvbetjent DNT-hytte),
Hardanger Basecamp i Osa

RUTE-EIER

Bergen og Hordaland Turlag

Se UT.no for mer informasjon

TURISTVEGEN OVER FOLGEFONNA

Folgefonna ligger mellom to fjordarmer i Hardanger, og har vært et attraktivt turistmål i over 200 år.

Turistvegen over Folgefonna er et unikt kulturminne fra turismens tidlige dager i Norge.

Veien ble opprinnelig bygget for å frakte europeiske turister opp og over Folgefonna. Ønsket var å gi turistene en helt spesiell opplevelse. I en hyttebok fra Breidablikk (1893), beskrev en turist det slik: «at kunde tage en «kanetur» under sommersolens varme straal, og dog omgivet av full vinter».

Det var en tysk handelsmann, grosserer H. Westerrich, som tok initiativet til å bygge ridestien fra Sunndal til breen, som ble ferdigstilt på 1890-tallet. Gårdbrukerne fra Sunndal og Bondhus stod for det praktiske arbeidet. Ridestien var et spleiselag mellom gårdbrukerne, Deutscher Nordlandsverein, grosserer Westerrich, og handelsmann og hoteleier Erik Gausvik. I 1902 ble stien på Odda-siden rustet opp fra sti til ridevei, og dermed holdt hele strekningen utenfor breen lik standard.

TUREN
Turen starter i Sunndal ved Maurangerfjorden. Der veien deler seg, 500 meter nedenfor Bondhusvatnet, tar turistvegen av mot venstre. Herfra fører en bratt,

men makelig stigning på 18 svinger opp Hillerslia til Gardshammar – en idyllisk seter med vidt utsyn, sau og geiter på beite. Fra setra fortsetter ruta forbi Botnavatnet på oppmurt sti frem til Øyramerkjevatnet. Herfra tar man sørøst, bratt opp til hytta Breidablikk, 1322 moh., og videre til Fonnabu.

Skal man over breen til Holmaskjer, må man ha godkjent brekurs og nødvendig utstyr, og/eller gå med brefører.

Frå Holmaskjer går vegen til Tokheims-skaret på rester av ridestien, til denne smøter stølsvegen. Her ble turistene tidligere hentet med båtene sine, som i mellomtiden hadde seilt rundt Folgefonnhalvøya og inn Sørfjorden. Fra fjorden kan man gå inn til Odda, eller ta bussen tilbake til Sunndal.

OBS! Det frarådes å krysse selve breen uten følge av brekyndige.

TURFAKTA
TYPE: Fottur, brettur
LENGDE: Ca. 25 km
VARIGHET: 2 dager +
GRADERING: Krevende
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER
DAG 1: Sunndal – Fonnabu 11 km
DAG 2: Fonnabu – Holmaskjer 7 km
DAG 3: Holmaskjer – Tokheim 7 km
(ca. 10 km til Odda)

Det tilbys breføring i sommersesongen. Kontakt Bergen og Hordaland Turlag.

OVERNATTINGSSTEDER
Sundal camping, Breidablikk, Fonnabu, Holmaskjer (selvbetjente DNT-hytter)

RUTE-EIER
Bergen og Hordaland Turlag

Se UT.no for mer informasjon.

STØLSRUTA I VALDRES

Valdres har i dag det største, sammenhengende området med aktive støler i Nord-Europa.

DNT Valdres har merket, og tilrettelagt, en vandre-rute som går gjennom dette levende kulturland-skapet, med et bakteppe av vakre, snødekte fjell.

Stølsvidda er beitedyras rike. Samspillet mellom dyr og mennesker, i sommer etter sommer gjennom uminnelige tider, har skapt dagens rike kulturlandskap. Her går dyrene fritt ute på beite hele dagen før de rusler hjem til kveldsmelking. Både planter og dyr har gjennom tusenvis av år tilpasset seg høstingskulturen i området, og mange sårbare og utrydningstruede arter finnes nettopp her.

Vandreruta går gjennom et område med opptil hundre aktive støler i drift. Området har status som kulturhistorisk landskap av nasjonal verdi, og utvalgt kulturlandskap i jordbruket.

TUREN
Den historiske vandreruten gjennom Stølsvidda går fra stølslagene i Nord-Aurdal, via Vestre Slidre, til Vang – et mer eller mindre sammenhengende støls-område på et fjellplatå på 800-1000 moh. Mye av turen ligger i åpent beitelandskap over tregrensa.

Turen starter i Tisleidalen og følger stølslag langs vann og vassdrag nordvest over til Vang. Totalt er turen ca. 70 km, med dagsetapper på 10-19 km. Høyeste punkt på turen er ved Nøsakampen, 1160 moh. Det er parkerings- og over-nattingsmuligheter både ved start og slutt på Merket, Hovda Fjellhotell, Ellingbø Gard og Hugasyn hyttegrend mfl. I Vang er det videre forbindelse med både Kongeveien over Filefjell, Tomashelleren og DNT-nettet i Jotunheimen.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 70 km
VARIGHET: 4-5 dager +
GRADERING: Middels
SESONG: Sommer, høst

ETAPPER
DAG 1: Tisleidalen – Tyrisholt 18,4 km
DAG 2: Tyrisholt – Nøsen 11,7 km
DAG 3: Nøsen – Flikja 10,6 km
DAG 4: Flikja – Syndinstøga 13,5 km
DAG 5: Syndinstøga - Ellingbø Gard (Vang sentrum) 15,8 km

OVERNATTINGSSTEDER
Merket (betjent turisthytte), Tyrishølt (Ubetjent DNT-hytte), Nøsen yoga og fjellhotell, Flikja (gapahuk og utleiebu), Syndinstøga (betjent turisthytte), Ellingbø Gard

RUTE-EIER
DNT Valdres

Se UT.no for mer informasjon

FINNSKOGRUNDEN

På Finnskogrunden opplever du særegen skogfinsk kultur og vakker og variert natur. Den unike kulturarven i området preges av møtet mellom finsk, svensk og norsk levemåte, synliggjort gjennom kulturminner og andre severdigheter.

Finnskogrunden går rundt innsjøen Møkeren i Kongsvinger kommune, og følger gamle stier mellom finnetorp, husmannsplasser, skolestuer og grender sør i Finnskogen.

I skogene øst for Glomma finnes det mange spor etter skogfinnene: bygninger, stedsnavn, sagn og tradisjoner. Ved folketellingen i 1686 var det rundt 1200 finner i Norge. Skogfinnene tok med seg den særegne kulturen med svedjebruk, røykstuebygg og røykbadstuer, men over tid ble svedjebruk vanskelig å holde fast ved. Metoden var arealkrevende, og førte dessuten lett til konflikter med norske bønder. Etter hvert som finnene ble mer integrert i den norske befolkningen ble også den skogfinske kulturen gradvis svekket, selv om finsk som morsmål har eksistert på Finnskogen helt frem til 1940. Mange av innbyggerne her er tydelig bevisste sin skogfinske kulturbakgrunn. Det er i møte mellom det finske, svenske og norske vi i dag finner Finnskogens unike kulturarv.

TUREN

Finnskogrunden går gjennom skogsterreng, og er 54 kilometer lang.

Den følger hovedsakelig sti, men også noe grusvei, og også en asfaltert strekning. Et naturlig start- og slutt punkt for runden er Austmarka sentrum, men runden kan også tas med startpunkt fra en rekke andre steder. Man kan velge å gå turen i korte etapper, eller ta seg direkte inn til mange enkelt punkt på ruta.

Det finnes flere ubetjente turisthytter og overnattingsmuligheter underveis, blant annet det fredete finnetorpet Abborhøgda. I Austmarka sentrum ligger Austmarka Bygdetun med en stor informasjonstavle for Finnskogrunden. Her er det også grei parkering og kort vei til butikk, bensinstasjon og buss. Selv om turen kan gås begge veier, anbefales det å gå med klokka – i alle fall første gang man går ruta. Det gir den aller fineste opplevelsen!

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: 54 km
VARIGHET: 3-5 dager +
GRADERING: Middels +
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER

ETAPPE 1: Austmarka - Grasbråtan: 18 km
ETAPPE 2: Grasbråtan - Lebiko: 16 km
ETAPPE 3: Lebiko - Austmarka: 20 km

OVERNATTINGSSTEDER

Masterud (koie), Grasbråtan (ubetjent DNT-hytte), Abborhøgda (ubetjent DNT-hytte), Kvåho (koie), Lebiko (ubetjent DNT-hytte) Orala (koie)

RUTE-EIER

DNT Finnskogen og Omegn

Se UT.no for mer informasjon

NORDMANSSLEPA TIL VEGGLI

Opplev historien langs Nordmannsslepa, den viktige ferdselsåren over Hardangervidda med eldgamle spor og varder, brukt av vikinger og emigranter.

Nordmannsslepa var navnet på de store slepene (ferdselsårene) over Hardangervidda, som i mange tusen år var den viktigste forbindelsen mellom østlandet og fjordbygdene i vest. Ruta som er merket som historisk vandrerute utgjør den østligste delen av Store Nordmannsslepa.

De eldste spor etter ferdsel langs Nordmannsslepa er nesten 10 000 år gamle: det finnes fangstgroper, røyser og spor etter jernutvinning langs ruta. Ikke langt fra Veggli kirke der ruta starter, finner man rundt 30 gravrøyser fra folkevandrings-tiden. Biskopene som brukte vidda som hovedferdselsåre fra 1100 til 1600-tallet bygde opp et vardesystem vi fortsatt kan finne rester av i dag. Også 1800-tallets emigranter brukte slepa for å ta båten til Amerika fra Bergen. Det er også mange stedsnavn langs ruta som minner om tidligere tiders ferdsel, som Nordmannssletta (navnet kommer av at vikingene kalte innbyggerne fra Vest-Norge for Nordmenn.), Slepeskardet og Kjemhus («dit man kom i hus»).

TUREN

Den historiske vandreruta går gjennom et variert og vakkert landskap: Fra snaufjellet, til seterdrift og beitemarker med sau og telemarkskyr. Myke myrer, gammelskog, og frodig lauvskog nederst mot bygda. Ruta begynner i Veggli sentrum, og går jevnt oppover i ca. en mil til Vegglijfjell, hvor det er flere private overnattingsmuligheter. Videre nordover kommer man til Slepeskardet. Herfra fortsetter den historiske traseen nordvestover, men av hensyn til villreinens kalvingsområder merkes den historiske vandreruta sørover i retning Kongsberg og DNT-hytta Daggro. Historisk sett er ikke dette helt feil, da trafikken på slepa var størst i årene 1750-1780 i forbindelse med gruvedrifta i Kongsberg Sølvverk. Man kan fortsette turen sørover mot Kongsberg, eller gå tilbake til Veggli via Killingskardet.

I Vassbygdi finner du bussholdeplass, parkeringsplass, og et servicebygg med sanitæranlegg.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 23 km (Kan deles i etapper/ rundtur)
GRAD: Middels
SESONG: Sommer - høst

ETAPPER
ETAPPE 1: Veggli - Vegglijfjell: 9 km
ETAPPE 2: Vegglijfjell - Daggro: 15 km

OVERNATTINGSSTEDER:
Daggro (ubetjent DNT-hytte),
Veggli Fjellstue, Veggli Vertshus

RUTE-EIER
Kongsberg og omegns turistforening

Se UT.no for mer informasjon.

© Marius Daleg Sætre

© Louise Brundtzen Næss

© Marius Daleg Sætre

© Marius Daleg Sætre

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 120 km
VARIGHET: 4 dager +
GRADERING: Krevende +
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER

ETAPPE 1: Skullerudstua - Bøvelstad 20 km
ETAPPE 2: Bøvelstad - Øyeren 15 km*
ETAPPE 3: Hunes/Enebakkeset - Amundsætra 25 km
ETAPPE 4: Amundsætra - Steinbyhytta ca. 25 km
ETAPPE 5: Steinbyhytta - Skjølåbråtan (ved Skjervangen) ca. 25 km
*Båt over Øyeren, eller buss om Lillestrøm

OVERNATTINGSSTEDER

Dølerud (ubetjent DNT-hytte),
Bøvelstad (ubetjent DNT-hytte),
Ovrumdamtjennet (gapahuk),
Amundsætra (teltplass),
Steinbyhytta (utleie),
Malnes (etter avtale),
Skjølåbråtan (etter avtale)

RUTE-EIER

DNT Oslo og omegn, Foreningen
Flyktningeruta

Se UT.no for mer informasjon

FLYKTINGERUTA

Flyktningeruta er satt sammen av flere fluktruter fra andre verdenskrig som ble brukt for å komme seg fra Oslo til Sverige. Fram til Øyeren følger turen «Timianruta» – en rute som først og fremst ble brukt av kurérer som fraktet viktig post, penger og utstyr. Øst for Øyeren er Flyktningeruta satt sammen av flere ruter. I dette området var det mye aktivitet under hele krigen. Private ruter, og ruter organisert gjennom Hjemmefronten, Milorg og Komorg (Den Kommunistiske motstandsbevegelsen), dannet et spindeltev av fluktmuligheter videre. Mange flyktninger ble fraktet med bil, buss eller lastebil et stykke av veien. Flyktningene ble kalt «kaniner», og lå gjemt under potetsekker og andre varer. Noen få ble kjørt nesten helt frem til grensen, men de aller fleste en lang, strevsom og farlig tur foran seg. Fluktrutas siste etappe over grensen var den farligste. Her fikk flyktninger ofte hjelp av grenseløser. Flere steder i Østmarka ble brukt til flyslipp med utstyr til motstandsfolkene som holdt til der. Noen steder sees fortsatt rustne hermetikkbokser og andre minner etter slippene.

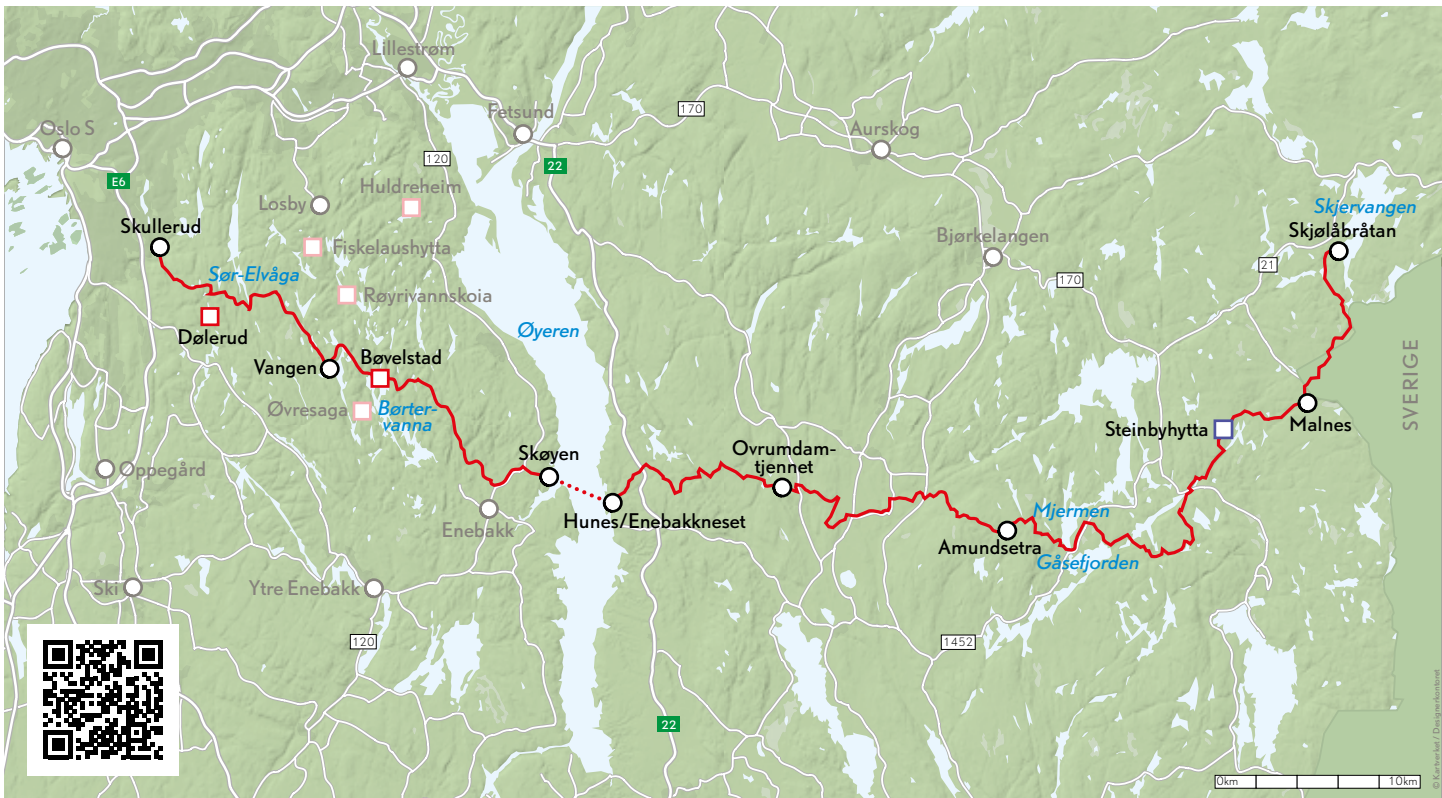

© Riksarkivet

Flyktningeruta er satt sammen av flere fluktruter fra andre verdenskrig som ble brukt for å komme seg fra Oslo til Sverige. Fram til Øyeren følger turen «Timianruta» – en rute som først og fremst ble brukt av kurérer som fraktet viktig post, penger og utstyr. Øst for Øyeren er Flyktningeruta satt sammen av flere ruter. I dette området var det mye aktivitet under hele krigen. Private ruter, og ruter organisert gjennom Hjemmefronten, Milorg og Komorg (Den Kommunistiske motstandsbevegelsen), dannet et spindeltev av fluktmuligheter videre. Mange flyktninger ble fraktet med bil, buss eller lastebil et stykke av veien. Flyktningene ble kalt «kaniner», og lå gjemt under potetsekker og andre varer. Noen få ble kjørt nesten helt frem til grensen, men de aller fleste en lang, strevsom og farlig tur foran seg. Fluktrutas siste etappe over grensen var den farligste. Her fikk flyktninger ofte hjelp av grenseløser. Flere steder i Østmarka ble brukt til flyslipp med utstyr til motstandsfolkene som holdt til der. Noen steder sees fortsatt rustne hermetikkbokser og andre minner etter slippene.

TUREN

Ruta er til sammen ca. 120 kilometer. Terrenget er ulendt og tidvis ganske krevende. Flere etapper er lange strekk uten overnattingsmuligheter. De som har tenkt å gå hele ruta i ett strekk bør ha med telt, eller være forberedt på å sove ute i det fri (det er noe tilrettelagt for overnatting på Amundseter og Steinby). Ved Øyeren ble flyktningene rodd over av flyktningløser. Skal du over vannet, må du m.a.o avtale skyss. Enkelte steder kommer ruta ut på vei – det kan være hensiktsmessig med transport på lange strekk med asfalt. Starter man turen fra Enebakkeset, kan du ta buss til Linderud, der er det et informasjonspunkt og ruta er godt merket derfra.

JACOBINERUTA – HISTORISK KRYSSING AV OSLOFJORDEN

Der Oslofjorden er på sitt smaleste, før innseilingen til Oslo, finner vi Drøbaksundet. Kryssingen av sundet har en spesiell kulturhistorisk verdi da den har vært en viktig forbindelse mellom øst og vest helt siden oldtiden.

En viktig representant for den utstrakte fergevirksomheten over sundet, er fergekvinnen Jacobine. Hun var vidt kjent som en av de barskeste «Færgemænd», og fraktet folk i all slags vær. Hennes historie som ung enke med hele åtte barn å forsørge, er sterk.

Ferdselen over Drøbaksundet, og bruken av øyene her, er uløselig knyttet til hverandre. I sundet finner du rester av Norges forsvarshistorie helt tilbake til 1600-tallet, med Oscarsborg på Kaholmene som det viktigste. Krigsminnene er også synlige på øyene Håøya, Bergholmen, og flere steder på fastlandet. I Sætre og på Håøya finnes bygninger etter et storslagent industrieventyr, med eksplosiv avslutning. Fisket i sundet har alltid vært godt, og de historiske fiskeplassene i Sandspollen var viktige allerede i middelalderen. På øst-siden ligger den vernede byen Drøbak, med vakre bygninger og spesielle historier. Like opp for sjøen inne i byen, ligger Jacobines vesle stue der hun bodde med sine åtte barn. På ferden over til Storsand kan du godt se henne for deg når hun ror sjekta med ett av barna foran i baugen.

TUREN
Jacobineruta kan du oppleve til lands og til vanns, med robåt eller med ferge. Langs ruta kan man overnatte på Oscarsborg, på Bergholmen med sine tre kystledhytter, Håøya med tre kystledhytter, og i Sandspollen på Hurumlandet med ei kystledhytte. Oslofjordens Friluftsråd drifter alle kystledhyttene. I Drøbak finnes det et variert tilbud av overnattingssteder.

På UT.no er ruta delt opp i fire turforslag – én for hver etappe med hvert sitt historiske tema. Den lengste etappen foreres til vanns, to av turene er «vanlige» fotturer, mens den siste er en kombinasjon av fottur og egen båt eller ferge.

NB! Å ferdes med robåt eller kajakk i Drøbaksundet krever respekt for de større båtene. Her går både cruisebåter og bilferger inn mot Oslo. Har du motor, finner du en farled som er godt merket.

TURFAKTA
JACOBINERUTA DEL 1,
HISTORISK VANDRERUTE I DRØBAK BY
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 1,5 km
VARIGHET: 1 time, 30 minutter +
GRADERING: Enkel +
SESONG: Alle

JACOBINERUTA DEL 2,
FORSVARSHISTORIEN
TYPE: Kajakk/robåt/ferge + fottur
LENGDE: Ca. 5,2 km
VARIGHET: 4 timer +
GRADERING: Enkel +
SESONG: Vår, sommer, høst

JACOBINERUTA DEL 3,
FJORDKRYSSINGEN
TYPE: Padle/ro + fottur
LENGDE: Ca. 16 km
VARIGHET: 3-4 timer til vanns + 2 timer
til fots. Overnatting på Håøya anbefales.
GRADERING: Middels +
SESONG: Vår, sommer, høst

JACOBINERUTA DEL 4,
FISKEHISTORIEN
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 9,0 km
VARIGHET: 3 timer +
GRADERING: Middels +
SESONG: Hele året

RUTE-EIER
Oslofjorden Friluftsråd

Se UT.no for mer informasjon.

HALLEVÄGEN

Hallevägen fra Ed til Halden er en historisk vandrerute som går fra bygd til by gjennom villmark og kulturlandskap i grensetraktene mot Sverige.

Hallevägen er navnet på den leden svenske bønder og husmenn brukte på sin vei til Halden. Navnet tyder på at den ble etablert lenge før stedet fikk bystatus og navnet Fredrikshald i 1658. Denne handelsruten ble benyttet av folk fra områdene vest for Stora Le i Dalsland. Mennesker fra Bomarken, Rävmarken og Knipan dro denne 4 mil lange veien for å kjøpe og selge varer. De hadde med seg jordbruksprodukter som korn, kjøtt og flesk og kjøpte gjerne tobakk, sild salt og kolonialvarer med seg hjem igjen. En slik bytur tok ofte flere dager. Det var vanlig at man fikk overnatte hos kjøpmennene i Halden. Denne trafikken var spesielt stor i unionstiden fra 1814 og til 1905.

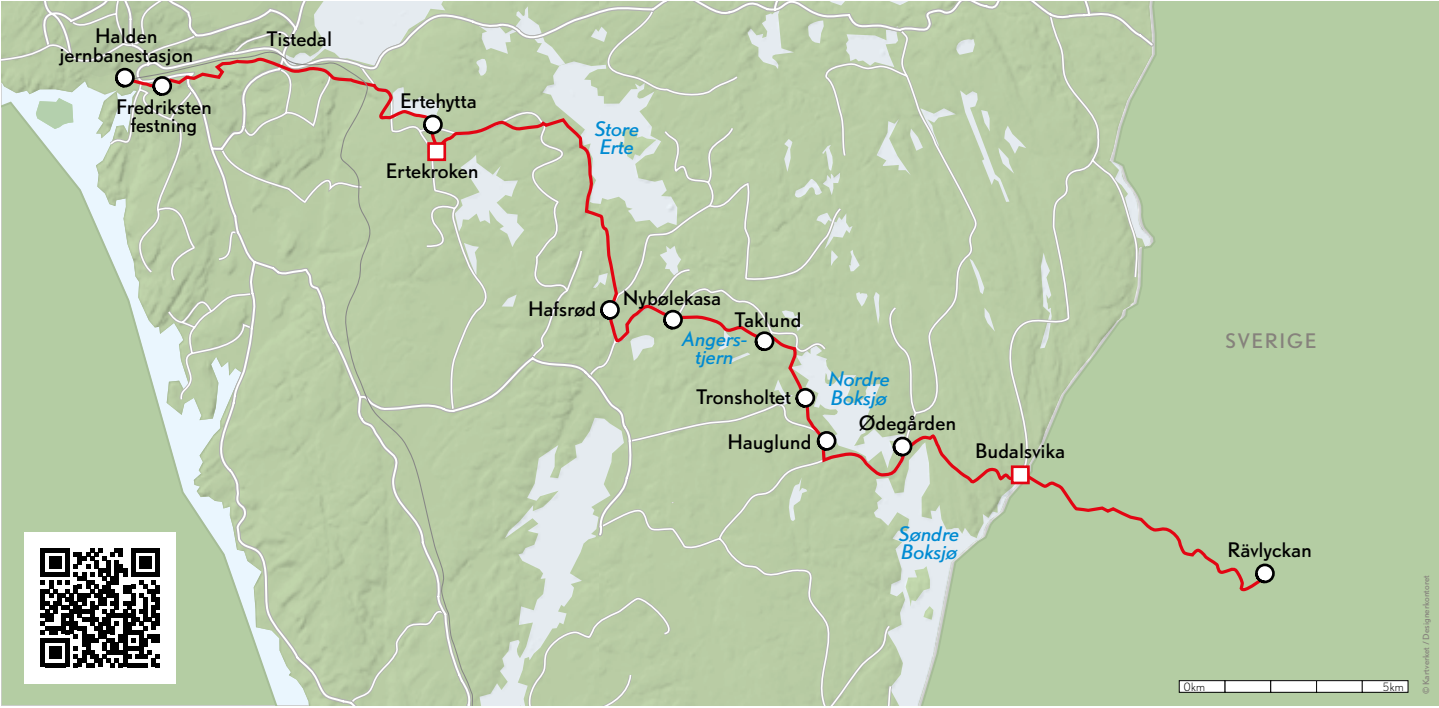
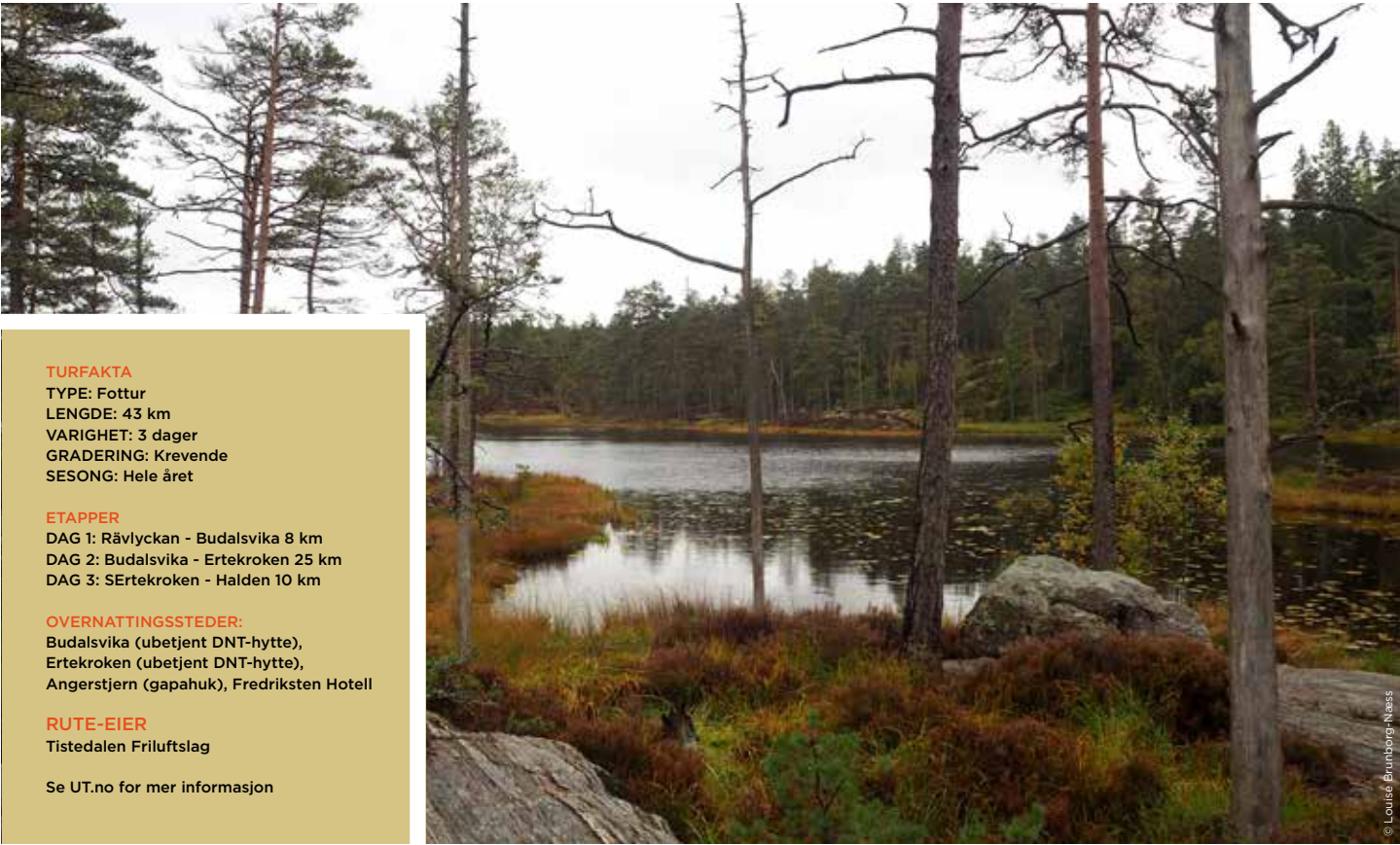
Mange svensker søkte også arbeid ved sagbrukene i byen. Produksjon og eksport av tømmer og trelast førte til etablering av en stor havn og handelen med omverdenen var stor.

Utover på 1800-tallet ble det etablert Bomullspinneri, jernverk og annen industri langs elven Tista. Dette bidro også til stor tilstrømming fra Sverige. I en periode hadde Halden ca. 30 % svenske innbyggere.

TUREN

Turen er totalt 43 kilometer fordelt på tre etapper. Terreget er varierende, fra gode stier i åpne furuskoger og skogsbilveier, til enkelte mer krevende partier. Hallevägen er merket som krevende på grunn av en lang etappe på dag to.

Turen starter på Rävlyckan, ved Rävmarken i Ed kommune i Sverige. Dette var base for norske motstandsmenn fra 1943-45. Den fortsetter gjennom den svenske nasjonalparken Tresticklan og kommer til DNT-hytta Budalsvika helt på grensen. Dag to begynner gjennom Lundsneset, som er Østfolds største naturreservat. Videre går ruta forbi flere gamle husmannsplasser og idylliske vann, før man kommer inn i Ertemarka og til slutt DNT-hytta Ertekroken. Midt på denne etappen ligger gapahuken ved Angerstjern, som en naturlig hvileplass. På tredje etappe forlater man Ertemarka og passerer tettstedet Tistedal. Et skogsparti gjenstår før avslutningen gjennom Fredriksten festning og ned til Hallen, som var stedets navn på 1600-tallet.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: 43 km
VARIGHET: 3 dager
GRADERING: Krevende
SESONG: Hele året

ETAPPER

DAG 1: Rävlyckan - Budalsvika 8 km
DAG 2: Budalsvika - Ertekroken 25 km
DAG 3: SErttekroken - Halden 10 km

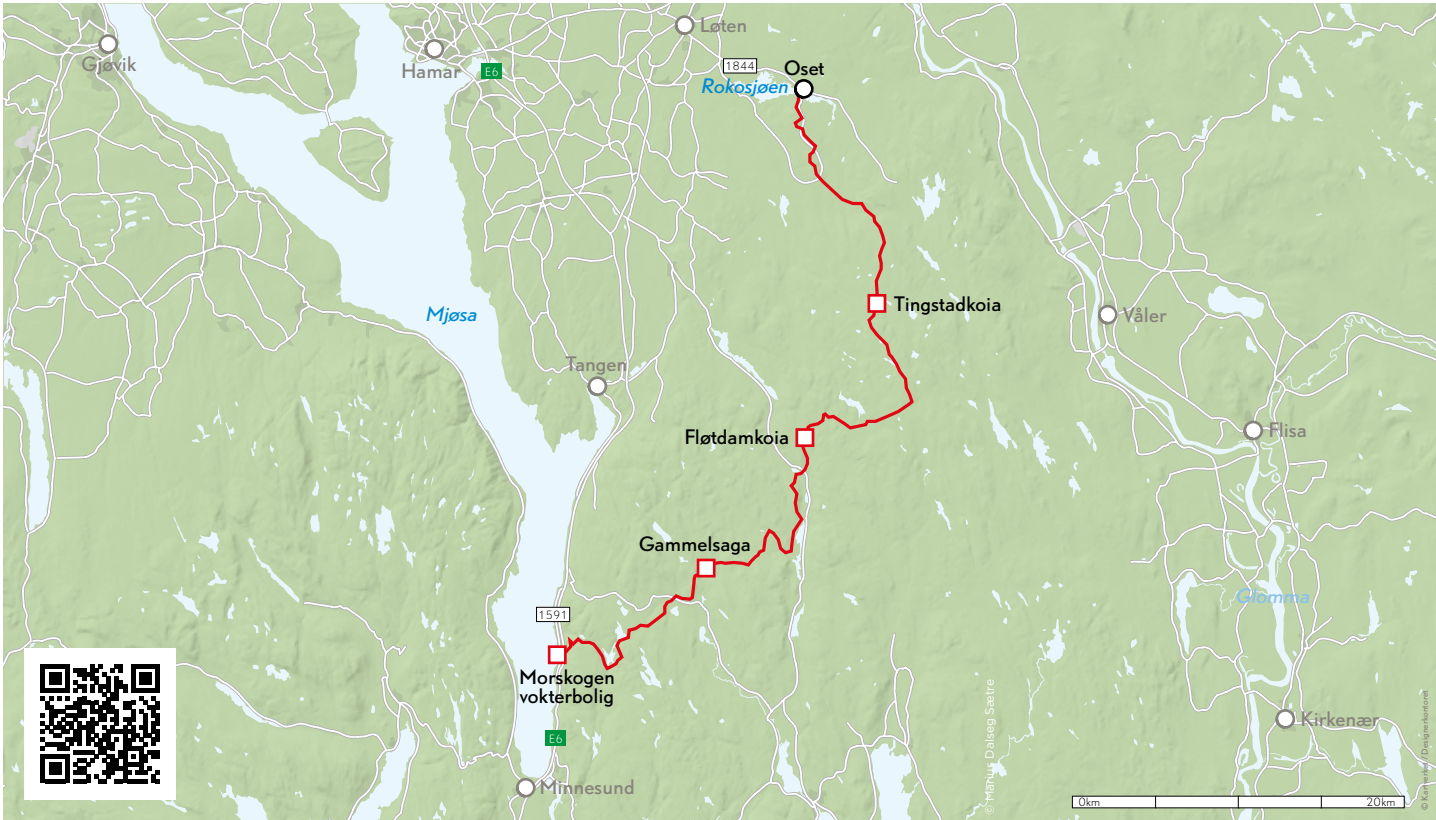
OVERNATTINGSSTEDER:

Budalsvika (ubetjent DNT-hytte),
Ertekroken (ubetjent DNT-hytte),
Angerstjern (gapahuk), Fredriksten Hotell

RUTE-EIER

Tistedalen Friluftslag

Se UT.no for mer informasjon

ALLMENNINGSSKOGENE PÅ HEDMARKEN

Ruta Allmenningsskogene på Hedmarken forteller skogens historie, og er en fottur som går gjennom skog og kulturlandskap fra Rokosjøen i Løten til Morskogen ved Mjøsa.

Skogbruket i Hedmarks allmenninger har en rik historie som strekker seg over flere århundrer og skogene i dette området har vært viktige ressurser for landets utviklingen. Tømmerfløting er en særlig viktig del av skogbrukshistorien i Norge. Fløtingen var en essensiell for å transportere tømmer fra skogene til sagbrukene, og langs ruta er det rester av flere gamle og restaurerte fløteranlegg.

Flere koier langs stien står åpne eller brukes som overnattingshytter av Hamar og Hedemarken Turistforening (HHT). Disse koiene gir et autentisk innblikk i livet til fløtere og skogsarbeidere. Langs ruta ligger det også flere setrer som har vært brukt til seterdrift fram til vår tid. Langs ruten finner man også flere andre kulturminner, inkludert krigsminner, Rokoberget, og sagbruk som Gammelsaga og Svesaga.

TUREN
Ruta går på stier, grusveier og historiske fløterveier i skogsterreng og kulturlandskap og følger deler av det som er langruta Rondanestien. Turen er delt inn fire dagsetapper på omtrent 2 mil hver. Underveis er det overnattingsmuligheter på ubetjente DNT-hytter og åpne skogskoier eid av Romedal allmenning. Det går buss i begge ender av ruta, noe som gjør ruta lett tilgjengelig for både lokale og tilreisende. Ruta passerer mange kulturminner fra eldre og nyere tid, og flere aktører samarbeider om å formidle historien langs ruta, noe som gir en god innsikt i områdets skogbrukshistorie og kulturarv.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: 72 km
VARIGHET: 4 dagsetapper
GRADERING: Middels krevende
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER
ETAPPE 1:
Rokosjøen til Tingstadkoia, 19 km
ETAPPE 2:
Tingstadkoia til Fløtdamkoia, ca. 18 km
ETAPPE 3:
Fløtdamkoia til Gammelsaga, ca. 18 km
ETAPPE 4:
Gammelsaga til Morskogen vokterbolig, ca. 19 km

OVERNATTINGSSTEDER
Tingstadkoia (ubetjent DNT-hytte),
Fløtdamkoia (ubetjent DNT-hytte),
Gammelsaga (ubetjent DNT-hytte),
Morskogen vokterbolig (ubetjent DNT-hytte, tilgjengelig i sykkelsesongen)

RUTE-EIER
Hamar og Hedmarken Turistforening (HHT)

Se UT.no for mer informasjon.

VIGLESDALEN

Drifteveien fra Nes til Nilsbu følger en eldgammel rute over fjellet mellom Østlandet og Vestlandet. De første som tråkket opp stien var jegere som fulgte villrein for ca. 9000 år siden. Senere ble det etablert fjellgårder i området.

Ved Storhilleren har arkeologer funnet pilspisser etter de første jegerne. I bronsealderen begynte fangstmenn å mure opp dyregraver og ledegjerder for å fange reinen. De fleste dyregraver er fra jernalder og middelalder.

På slutten av 1700-tallet begynte «heikar-ene» å gå med drifter over fjellet til Oslo og Stavanger. Handelen og ferdseilen gjennom dalen ga gården i Viglesdalen en innflytelsesrik posisjon. På det meste hadde den syv støler, og eide beitet fra Nes i vest til fylkesgrensa i øst med over 11.000 sauer som beitet på heia utover 1800-tallet. Dårlige og farlige stier opp til beitet, gjorde at fylket og Stortinget bevilget penger til bygging av driftevei. Veien fram til Viglesdalen ble påbegynt i 1907, og avsluttet i 1912 – den var planlagt å gå lenger, men fordi driftehandelen i mellomtiden hadde gått kraftig ned, ble gårdens beitemarker i stedet solgt med jaktrettigheter.

Etter hvert overtok Stavanger Turistforening gårdstunet i Viglesdalen, og innviet en enkel steinhytte som turiststasjon i 1922.

TUREN

Turen inn til Nilsebu er ca. 25 kilometer lang. Ruten starter ved parkeringsplassen på Nes, og går på bro over Storånå. Første del av turen er en imponerende driftevei bygd av svenske rallarer. Drifteveien går gjennom et fantastisk kulturlandskap langs sørsida av Hiafossen frem til Viglesdalsvatnet. Ved enden av vannet ligger gården med en nybygd DNT-hytte fra 2019, omgitt av arkeologiske spor helt tilbake til jernalder. Den historiske vandreruta fortsetter videre mot Stakken, opp over Klinkehorten (1010 moh.) hvor kampesteiner i alle størrelser ligger strødd utover. Ved «kompasset» har små og store fjellvandrere gjennom årenes løp samlet steiner og skrevet initialene sine. Utsikten over fjellheimen herfra er fantastisk, og på fine dager kan man se Folgefonna. Fra Stakken går ruta vest for Stakkavatnet. I nordenden av vannet ligger Storhilleren, hvor det var steinalderbosetninger innunder fjellveggen. Fra Nilsebu går du over fjellet til Kleggjadalen, eller rundt Nilsebuvatnet og tilbake igjen gjennom Viglesdalen.

Fra Lysebotn er det mulig å bestille biltransport på Nilsebuvegen og båt ut Lysefjorden.

TURFAKTA
TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 24 km
VARIGHET: 2-4 dager
GRADERING: Middels +
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER
DAG 1: Nes i Hjelmeland - Viglesdalen 7 km
DAG 2: Viglesdalen - Stakken 9 km
DAG 3: Stakken - Nilsebu 9 km
(Dag 4: Nilsebu - Lysebotn)

OVERNATTINGSSTEDER:
Viglesdalen, Stakken, Nilsebu
(selvbetjente DNT-hytter)

RUTE-EIER
Stavanger Turistforening

Se UT.no for mer informasjon

BRUDLERUTA

Brudleruta er en gammel ferdsselsvei mellom Sirdal og Kvinesdal. Ruta går gjennom et vakkert heilandskap med mange interessante kulturhistoriske spor, som gir turen en ekstra dimensjon.

«Brudle» er et gammelt uttrykk som betyr «brudefølge». I Agder begrenset ikke brudle seg til selve brudefølget, men også til en steinformasjon. En rekke av steiner, på linje etter hverandre skulle symbolisere brudepar og brudefølge. De største steinene var brud og brudgom. De øvrige var gjester, én stein for hver gjest. Det gjettes på at de minste steinene er lagt ned av barn. Brudefølget selv la brudle mens de gikk over heia. Skikken med å legge ned brudle pågikk i flere hundre år i Agder.

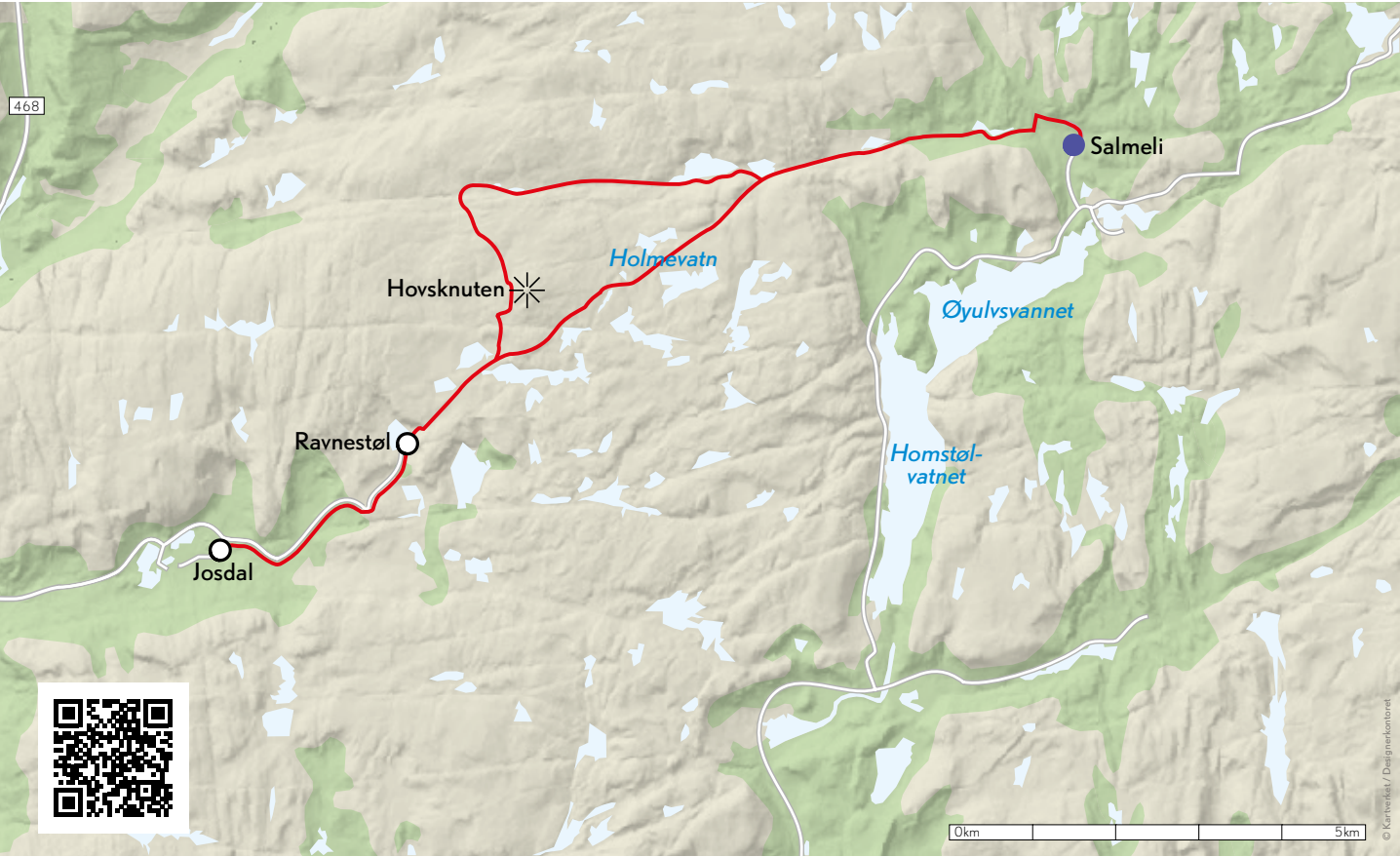
Samlingen av totalt 16 brudler på Josdalsheia er den største i Agder. En del av dem er delvis overgrodd med vegetasjon. Antall steiner tilsier at det var mange mennesker med brudefølget.

Brudleruta starter ved Tonstad i Sirdal kommune. Du passerer flere av disse steinsamlingene på Sirdalsheia underveis til fjellgården Salmeli i Kvinesdal. Gården ligger i åssiden, omkranset av fjell.

Landskapet rundt viser tydelige spor etter tidligere tiders gårdsdrift. Det er ikke kjent når det først var bosetting på stedet, men Salmeli-slekten har bodd der i over 600 år. På vei til gården ser du også flere fine buveier som forbindes med jernaldergårder. Det er derfor ikke utenkelig at det har vært bosetting her siden jernalderen.

TUREN

Ruta er i dag laget som en rundtur. Du kan starte fra Josdal eller Salmeli. I hovedsak går turen i skogs- og fjellterreng, men starter du i Josdal er en liten del av turstrekket grusvei. Turens lengde kan variere. Det anbefales å ta turen over to dager med overnatting på Salmeli, og retur over Hovsknuten påfølgende dag.

TURFAKTA

TYPE: Fottur
LENGDE: Ca. 13 km én vei
VARIGHET: 5 timer +
GRADERING: Middels
SESONG: Vår, sommer, høst

ETAPPER

DAG 1: I Tonstad - Salmeli (via Holmevatn)
12 km
DAG 2: Salmeli - Josdal (via Halvfarseinbrudlene og Hovsknuten) 16 km

OVERNATTINGSSTEDER:

Løa på gården Salmeli
(privat, etter avtale)

RUTE-EIER

Flekkefjord og Oplands Turistforening

Se UT.no for mer informasjon.

NORWEGIAN HISTORICAL TRAILS

Since ancient times, people have travelled through Norway: over hills and mountains, through forests and fens, across glaciers and fjords - moving between towns, villages, hamlets and farms. Most of the trails used by these ancient travellers have long since disappeared, but many remnants exist today.

The Historical Trails Project is a collaboration between The Norwegian Trekking Association (DNT) and the Norwegian Directorate for Cultural Heritage (Riksantikvaren) to restore some old paths and roads, making them more accessible to hikers.

The selected routes do not only make for a great outdoor adventure, they provide a unique experience through Norway's history and cultural heritage.

Since 2015, different historical trails all across Norway have been made available for hiking through this project. Along the routes you find information about local history, archeology and cultural heritage. To make sure you easily find your way, all the trails are thoroughly marked by local DNT volunteers. Still, always bring a printed map and compass when undertaking long hikes in remote areas.

ON THE NEEEXT TWO PAGES YOU WILL FIND SHORT
DESCRIPTIONS IN ENGLISH OF THE 19 DIFFERENT
HISTORICAL TRAILS WE HAVE MADE AVAILABLE TO HIKERS

NORTHERN NORWAY

POSTRUTA FRA ALTA TIL KARASJOK (THE POSTAL ROUTE ACROSS FINNMARKSVIDDA)

Follow the trails of the reindeer-mail-route across stunning Finnmarksvidda. Along the postal route network in Finnmark, old Sámi campsites (called “gammer”) and state-owned mountain lodges tell the story of a time before roads when delivering mail was as dangerous as it was important to those living and travelling across the wild expanse (called the «vidda»).

HISTORISK VANDRERUTE GJENNOM REISADALEN (THE REISADALEN HISTORIC TRAIL)

The landscape of Reisadalen valley was an important resource to the Kven, Sámi and Norwegian populations that lived there. Use of the land by the different peoples has left both stark physical and immaterial traces, with the oldest vestiges dating back to the late Stone Age. The Reisadalen Historical Trail follows the Reisa river all the way up to the Finnmarksvidda mountain range.

TELEGRAFRUTA (THE TELEGRAPH TRAIL)
Telegrafruta passes through Saltfjellet - Svartisen National Park. The layout of telegraph lines through Northern Norway led to the construction of a great network of cabins in the mountains of Saltfjellet. Along the trail you find a wealth of historical remnants dating from the time of the telegraph. The houses used by telegraph workers and inspectors have been renovated into DNT cabins.

CENTRAL NORWAY

MALMVEIEN FRA RØROS (IRON ORE ROAD FROM RØROS)

The “iron ore road” trail from Røros reveals how hundreds of years of mining has impacted the region’s landscape. Along the route you find traces of timber constructions, ore transport, reindeer herding, mountain farming, and vestiges of human activity dating back to the Stone Age. There are two DNT cabins along the route.

WESTERN NORWAY

FIELDFARERUTA (THE FIELDFARE TRAIL)

The Fieldfare trail is named after a resistance-operation carried out during the last months of the Second World War. The trail follows a path between Veltdalen, where three brave resistance fighters lay hidden for more than a year, and Reindalseter, where they got their supplies. The gem of this trail is the Fieldfarehytta, a small “hut” well hidden under a rock ledge, next to a stunningly turquoise mountain lake.

FERDSELSVEGEN OVER KAMPERHAMRANE (KAMPERHAMRANE TRAIL)

The Kamperhamrane Trail is one of the oldest ancient routes traversing eastern and western Norway. When climbing and descending Kamperhamrane, you negotiate restored stone steps that date back several hundred years. A row of huge stone cairns

lead the way. This is a physically demanding two-day hike. Be prepared for two long days of hiking and changeable weather that can produce snow in the middle of summer.

HISTORISK VANDRERUTE JOTUNHEIMEN (HISTORICAL JOTUNHEIMEN ROUTE)

The Jotunheimen Historical Trail follows the path of pioneers from Norway’s mountaineering history. This four-day hike takes you through Northern Europe’s most epic and historical mountain range, seasoned with stories about Norwegian mountaineering’s true pioneers. The trail’s dramatic landscapes have inspired famous writers and composers for centuries. The four-day hike is demanding and has substantial elevation changes.

AURLANDSDALEN (AURLAND VALLEY TRAIL)

Through this wild, beautiful valley surrounded by tall mountains runs one of the ancient roads connecting western and eastern Norway. It was used as a farm track, road to seasonal farms, a route to move livestock, and later as a walking trail. Several of the old mountain farms along the route are still in use. Start or finish the hike with a night at the staffed DNT lodge, Aurlandsdalen.

HALLINGSKEIDVEGEN (HALLINGSKEID ROAD)

Hallingskeid was a marketplace and meeting point between eastern and western Norway for hundreds of years. Hallingskeidvegen is the ancient route leading from Ulvik fjord up to the mountain plateaus and Hallingskeid. The path is steep, but the views are absolutely stunning! At Hallingskeid, you can overnight at the self-service DNT cabin, and either hike further into the mountains the next day or return by train to Bergen or Oslo.

TURISTVEGEN OVER FOLGEFONNA (FOLGEFONNA TOURIST TRAIL)

This historical trail crosses the Folgefonna Glacier and follows the footsteps of early European tourists who journeyed to Norway’s fjord country during the 1800s. There are three DNT cabins along the route, including Breidablik, built in 1893 and one of the very first DNT cabins. To cross the glacier, you need to book a qualified guide.

EASTERN NORWAY

STØLSRUTA I VALDRES (THE MOUNTAIN FARM ROUTE IN VALDRES)

Stølsruta in Valdres takes you through a serene pastoral landscape with snowy mountain peaks as a stunning backdrop to green pastures and old farmhouses. The trail itself runs along old farm roads and livestock trails. You hike through grazing land, flowering meadows and forests, alongside lakes and rivers, and over ridges and hills. Along the way you can sleep in small DNT cabins and mountain lodges.

FINNSKOGRUNDEN (THE FOREST FINN TRAIL)

This trail leads you through a cross-section of the distinctive Forest Finn culture in Norway. About 60 kilometres (37 miles) long, the Finnskogrunden trail passes through a landscape rich in historical remnants, ruins and sites of the Finnish immigrants who came to the region some 400 years ago. There are several DNT cabins and other accommodations along the trail.

**NORDMANSSLEPA VEGGLI
(THE OLD TRAIL FROM HARDANGERVIDDA TO VEGGLI)**
Nordmannslepa was the name of the several large paths (“sleper”) across Hardangervidda, which for thousands of years were the most important connection between the east and southwest of Norway. The oldest traces of traffic along the Nordmannslepa are almost 10,000 years old, and there are several archeological finds along the trail, as well as names that indicate travels across the mountains. The part of the historical trail at Vegglifell is marked south in the direction of Kongsberg and the DNT hut Daggro.

**FLYKTNINGERUTA
(THE REFUGEE TRAIL)**
Flyktningeruta extends from Skullerudstua in Oslo all the way to the Swedish border, making it a 120 km/five-day long hike. This historic trail is based on the secret route used by the Norwegian resistance during World War II to transport messages, equipment and refugees to neutral Sweden. More than 10,000 refugees crossed the Swedish border by foot during the war. Sleeping accommodations are unfortunately limited east of Øyeren.

JACOBINERUTA (THE JACOBINE TRAIL)
This historical route crosses both land and sea and tells the story about how the fjords always have been important for travelling in Norway, as well as showing important war history and industrial heritage. The route is named after a widow, Jacobine Wilhelmsen, who earned her living by rowing and sailing people across the strait. The famous Norwegian painter and writer, Christian Krohg, immortalised Jacobine through his paintings and descriptions of her.

**HALLEVÄGEN FRA ED TIL HALDEN
(THE OLD ROAD FROM SWEDEN TO HALDEN)**
“Hallevägen is the name of the old path to Halden used by the Swedes. It tells the story of the time when Fredrikshald (Halden) was a powerful Scandinavian municipality, the scene of important events in Norwegian history, and a city of fortune for poor Swedish farmers. The trail is a total of 43 kilometres through varied terrain - from good paths in open pine forests and forest vehicle roads, to more demanding parts.”

**ALLMENNINGSSKOGENE PÅ HEDMARKEN
(THE TRAIL THROUGH THE COMMON FORESTS OF HEDMARK)**
Allmenningskogene på Hedmarken tells the history of the forest. Hedmark has a rich forestry history spanning several centuries. Timber rafting is a particularly important part of this history. The rafting was essential for transporting timber from the forests to the sawmills. Along the route there are remnants of old and restored rafting facilities, and when hiking you can spend the night in a number of small timbermen huts and other cabins.

SOUTHWEST NORWAY

DRIFTAVEGEN GJENNOM VIGLESDALEN (HERDING TRAIL THROUGH VIGLESDALEN)

The historical Driftavegen trail through Viglesdalen is part of an old herding track into the mountains. The trail meanders through a cultural landscape rich in historical mountain farms, shielings, pitfall traps and Stone Age hunting grounds. The first human feet to tread this route were reindeer hunters about 9,000 years ago. This is a three to four-day hike full of extraordinary experiences, and along the way you can stay in cosy DNT self-service cabins.

BRUDLERUTA (THE BRIDAL TRAIL)
Brudleruta is an old route that runs between two small communities in Agder county, passing through a landscape filled with many interesting cultural and historical traces. The historical trail can be undertaken as a round trip, or as a full-day hike starting from either Josdal or Salmeli. The trail runs through forested and mountainous terrain, but also follows old dirt roads. It is possible to spend the night at Salmeli farm by appointment with the owners.

The Norwegian Historical Trails comprise more than 600 kilometres of nature and cultural heritage and are presented as suggested tours at [UT.no](https://www.ut.no).

Additional historical information about the trails is published at [Lokalhistoriewiki.no](https://lokalhistoriewiki.no).

Trail descriptions can be found at [www.Ut.no](https://www.ut.no).

PROSJEKTET ER
STØTTET AV

SE HISTORISKE
VANDRERUTER HER

